

Anna Murià i Agustí Bartra o la fascinació de la paraula

per Jaume Canyameres

EL PRIMER MOT DEL CANT FUTUR SERÀ: NOSALTRES
(Agustí Bartra)

FOTO: JORDI CANAMERAS

L'Agustí i l'Anna, iniciat l'exili, a Roissy-en-Brie uniren les seves vides en un projecte comú, el qual l'Agustí ja tenia assumit. En el llibre *Crònica de la vida d'Agustí Bartra*, l'Anna escriu:

Ell, amb els ulls al sostre parlà. Digué el seu concepte de l'amor, de la dona en la vida d'un home com ell, amb frases breus i vagues, però dures, contundents. La dona ocupava un lloc secundari; primer era l'obra, la vida; de vegades la dona li servia de pedra de toc; una dona en la seva vida havia de sotmetre's als interessos d'ell. Havia d'acceptar la servitud, perquè ell no podia desviar-se. No em mirava, no m'al·ludia. Però vaig entendre que allò era un indirecte plantejament de condicions. També indirectament, vaig expressar la submissió.

Plantejament clar, honest i dur que a la vegada fa dir a l'Anna:

La franquesa brutal de la declaració li llevava tota ombra de cinisme, però no era per això menys dolorosa.

És dins aquest context que l'Agustí i l'Anna han produït la seva obra literària, la qual ha estat l'eix de les seves vides. La prioritat i el suport a l'obra de l'Agustí, però, han estat evidents, i l'Anna, voluntàriament, s'ha mantingut en un segon terme, actitud que, com s'ha vist, no ha perjudicat la seva producció literària, i el fet és que s'han complementat.

L'obra memorialista de l'Anna, tant la *Crònica* com *Aquest serà el principi* o bé *El llibre d'Eli*, ens dona a conèixer les vicissituds, angoixes i il·lusions d'unes vides riques en exilis, retorns i començar de nou una vegada i una altra. Amb el llibre *L'obra de Bartra* ens endinsa en la profunditat dels simbolismes i mites poètics bartrians.

Tots dos, però, viuen amb uns clars objectius. Defensar uns principis ètics irrenunciables, com són el servei al país i a la llibertat, i el respecte als altres; i ho fan a través de la paraula, oral i escrita, que utilitzen com a element vehicular i de la qual són grans coneixedors i estudiosos exigents.

Pregunto a l'Anna com definiria el concepte de paraula. Em diu:

Els mots, les paraules són el material de l'art de la poesia, com els colors ho són de la pintura, el marbre de l'escultura, els sons de la música...

El poeta Agustí Bartra anotava paraules que el fascinaven pel seu so i pels seus suggeriments, que podrien inspirar-li pensaments, suscitar-li imatges per a les seves composicions. Jo no ho he fet mai, jo no sóc poeta. Les paraules per a mi no són matèria per a l'escriptura, sinó instrument.

Agustí i Anna a la Universitat de Yale (New Haven, 1961)

Aquesta és la diferència entre l'escriptor, que té molt d'artesà, i el poeta, que és un artista. L'escriptura s'aprèn, s'adquireix; la poesia és innata... Quan l'escriptor mostra qualitats innates en la composició, és que té bona part de poeta.

Vull reproduir encara un altre text de l'Anna, de *El llibre d'Eli*, que titula «El gran bé» i que diu:

No vull ensenyar-te a creure. Vull deixar-te amb tots els dubtes de l'home. El dubte fecund i purificador i entenedor. El qui creu, el qui s'afigura posseir la raó, és dur i cruel. Sort que els qui creuen, a vegades dubten i s'entendreixen. [...] Per això no vull ensenyar-te a creure i vull deixar-te amb els dubtes: per no endurir-te ni anquilosar-te l'esperit en l'existència biològica.

Sols un home (La fulla que tremola)

Dempeus sobre la terra, sabent-ho en la meva ànima,
sóc més sensible a l'astre que signa els meus orígens
i em fa posar de cara a un destí de naixences.
Un home, sols un home. Sóc de mi? Els ulls tanco
per tal que l'ésser vegi el temps obert en pètals
i se'm fongui a les mans un somni fet aurora.
Un home, sols un home. Un vent, guaita de l'arbre,
és l'esperada pàtria. Un home, sols un home,
un ritme, un cor, un sol a l'arrel de les forces
que governen l'espai entre la veu i l'eco...

(Agustí Bartra, 11.02.78)

Aquests textos ens expliquen qui és l'Anna i ens poden ajudar a entendre com ha estat la seva vida. Aquest respecte i aquesta estima als altres es tradueix en la seva obra literària, perquè, si bé la incertesa i el dubte en són una constant, com es veu en el seu llibre *Aquest serà el principi*, ho és més quant al respecte als altres que pel que fa al seu propi comportament, el qual ha estat sempre clar i ferm en l'aspecte de conviccions i lleialtats.

No fa gaire, a Terrassa, on resideix l'Anna, s'han celebrat una sèrie d'actes literaris per a commemorar el seu noranta-cinquè aniversari. Els conferencians han posat en relleu la gran personalitat de l'homenatjada, no tan sols pel seu nivell intel·lectual, sinó molt especialment per la seva riquesa humana i la seva fidelitat al país.

Per aquest motiu, en aquest article m'he centrat principalment en la persona de l'Anna Murià, perquè, si bé ella ha volgut, com ja he dit, mantenir-se en un segon pla i dedicar-se a la divulgació a l'obra de l'Agustí, no és aquest el meu compromís. Per això avui em plau parlar d'ella i permeteu-me que, per acabar, us torni a fer sentir la seva amorosa veu a través d'uns textos encara inèdits que titula *Reflexions de la vellesa*, on ens diu:

Ésser escriptora? Ambició fallida.

Però em satisfarà ésser una dona amb el vici d'escriure.

Ésser admirada perquè he sabut estimar, no m'enorgulleix, m'entendreix.

Saber estimar amb tot l'egoisme del qui estima, amb l'egoisme del bondadós, i rebre'n la paga d'agraïment i d'amor.

Aquesta és l'Anna, que ens ha fascinat amb la paraula, amb la qual ens ha ensenyat a estimar i que tots ens estimem.♦

